

ONTWIKKELING TOEKOMSTAGENDA SPECIALISTISCH VOORTGEZET ONDERWIJS (PRO & VSO) PROVINCIE GRONINGEN

Route naar inclusiever onderwijs

Dit is het laatste nieuwsbulletin in het kader van de gezamenlijke Toekomstagenda specialistisch onderwijs (PrO en VSO) provincie Groningen. Kort voor de zomervakantie hebben de schoolbesturen de door Breuer & Intraval opgestelde "Eindrapportage Toekomstagenda specialistisch onderwijs (PrO en VSO) provincie Groningen" vastgesteld. In deze rapportage zijn zeven richtinggevendende bouwstenen geformuleerd voor zo'n toekomstagenda, die besproken werden in het nieuwsbulletin van juli jl.

Aanleiding voor dit proces waren de uitdagingen waar het speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs in de provincie voor staan, niet alleen op het gebied van passend onderwijs en inclusiever onderwijs, maar ook ten aanzien van leerlingendaling en kansengelijkheid. Doel was om blijvend goed en thuis nabij onderwijs te kunnen verzorgen voor leerlingen die zijn aangewezen op praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in de provincie.

In 2020 werd landelijk het passend onderwijs geëvalueerd. Daarna werd er een plan met 25 verbeterpunten opgesteld, dat door de Tweede Kamer is

vastgesteld. Op basis daarvan is er in 2022 een routekaart naar inclusiever onderwijs opgesteld.

Het proces ten aanzien van de toekomstagenda van de schoolbesturen VSO, PrO en de SWV'en Passend Onderwijs vond parallel hieraan plaats. Het vaststellen van de zeven bouwstenen was voor de schoolbesturen daarom

tegelijktijd aanleiding voor een koerswijziging en een verbreding: in de provincie Groningen willen de schoolbesturen voortaan samenwerken aan inclusiever onderwijs, ervan uitgaande dat inclusiever onderwijs in eerste instantie plaatsvindt in het reguliere onderwijs. Daarom is besloten om vanaf nu alle schoolbesturen VO bij de implementatie van de toekomstagenda te betrekken. Start voor deze nieuwe fase was de werkconferentie *Route naar inclusiever onderwijs*, die op

2 november jl. plaatsvond, en waar alle schoolbestuurders VO, VSO en PrO voor waren uitgenodigd.

Werkconferentie inclusiever onderwijs

Op deze werkconferentie hebben de bestuurders de bestuurlijke kadernota 2022 *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen* vastgesteld, waarbij de vraag centraal stond of zij zich herkenden in de uitgangspunten op weg

"Het vaststellen van de zeven bouwstenen was voor de schoolbesturen tegelijkertijd aanleiding voor een koerswijziging en een verbreding: in de provincie Groningen willen de schoolbesturen voortaan samenwerken aan inclusiever onderwijs, ervan uitgaande dat inclusiever onderwijs in eerste instantie plaatsvindt in het regulier onderwijs."

naar inclusiever onderwijs, die in de kadernota worden geschetst. Dat bleek in meerderheid het geval. De kadernota werd opgesteld op basis van:

- a) De uitkomsten van het ontwikkeltraject toekomstagenda gespecialiseerd onderwijs, in de vorm van de zeven bouwstenen.
- b) De landelijke routekaart inclusief onderwijs.
- c) De ondersteuningsplannen van de SWV'en.

In de kadernota *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen* wordt geschetst op welke wijze scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden inclusiever onderwijs in het kader van zowel de eigenstandige, als de gezamenlijke opdracht kunnen gaan realiseren. Door het vaststellen van de uitgangspunten van de kadernota door de bestuurders, is deze nota bepalend voor de toekomst, en vormt de kadernota de facto het *Ontwikkelingskader Inclusiever Onderwijs Groningen*, en daarmee de toekomstagenda.

Goede praktijkvoorbeelden

Tijdens de werkconferentie ging het echter niet alleen om het vaststellen van bestuurlijke uitgangspunten. Ook de onderwijspraktijk stond centraal. In verschillende pitches kwamen goede voorbeelden uit de praktijk aan bod.

Zo legde *Ingrid Mars van RSG De Borgen* uit hoe er op deze school in een kleine setting, met veel persoonlijke aandacht, structuur wordt geboden aan hoogbegaafde leerlingen, zodat zij zich niet anders hoeven te voelen, zich geaccepteerd voelen; het gevoel krijgen dat zij zichzelf mogen zijn. Per kind wordt er bekeken wat er kan, en een leerling krijgt ook extra begeleiding in de klas.

Rob Schipper, projectleider van *TerraStart* vertelde hoe hij met vakgerichte scholing

in de groensector jongeren die een Wajong-uitkering krijgen, en in de schoolse setting geen MBO 2-diploma kunnen halen, naar werk begeleidt. Werk is daarbij het doel, vakgericht onderwijs is het middel. Op deze wijze krijgt hij veel jongeren aan het werk, terwijl een aantal van hen weer een BBL-opleiding (beroepsbegeleidende leerweg) gaan volgen, en in sommige gevallen daarna zelfs nog een MBO-opleiding gaan doen.

Mirjam Hermse van de Van Lieflandschool schetste hoe jongeren vanaf 14 jaar, die bij Suikerwerk op het Suikerunieterrein komen, tot dan toe vooral hebben gehoord wat ze niet kunnen. Bij Suikerwerk leren ze wat er nodig is om de beste versie van zichzelf te worden, en welke vaardigheden ze daarvoor nodig hebben, of ze daar nu door dagbesteding of scholing achterkomen.

Harold Bal van het Heyerdahl College gaf aan PrO/VSO-leerlingen in het reguliere onderwijs mee te laten doen, in een geborgde context, in hun eigen lokaal, terwijl ze uitstapjes kunnen maken naar theorielessen, waarbij het doel doorstroming van VSO naar PrO, en wellicht naar VMBO is.

Bert Dijkstra van het Ubbo Emmius College liet zien hoe hoogbegaafde leerlingen enerzijds de reguliere lessen volgen, en anderzijds vier dagdelen hun eigen programma volgen. Bovendien krijgen docenten scholing over hoogbegaafdheid. Leerlingen die niet gebaat zijn bij het reguliere onderwijsaanbod, of gedragsmatige problemen vertonen, zullen worden opgevangen op het Philipsterrein in Stadkanaal, vertelde Dijkstra, waar Ubbo Emmius, Noorderpoort en een aantal bedrijven zich vestigen. Doel is om met *blended learning*, onderwijs aan te bieden in samenwerking met bedrijven, door middel van vakoverstijgende projecten, om ook deze leerlingen met een

startkwalificatie de school te laten verlaten.

Willeke Doornbos liet zien hoe leerlingen op het *dr. Aletta Jacobs College* en het *Winkler Prins* de ruimte krijgen om te versnellen, te vertragen, of hun profielkeuze te vervroegen, en hoe dat in de bestaande context gewoon kan. Individueel maatwerk is vaak gewoon mogelijk, als je de ruimte gebruikt die de wetgeving biedt, hield Willeke haar gehoor voor. Er is ook ruimte om leerlingen met een schoolverklaring of een getuigschrift te laten afsluiten, op delen van het onderwijsprogramma; het is niet verplicht om ze met een diploma hun opleiding te laten afsluiten. Daarmee stromen ze niet af en kunnen ze overstappen naar het MBO via de route 'wettelijk niet toelaatbaar'.

Esther Flap en Jan Houwing stellen koerswijziging Toekomstagenda voor

Esther Flap

Esther Flap is sinds 1 augustus jl. uitvoerend directeur-bestuurder van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs V(S)O 20.02 Groningen Ommelanden. Zij volgde Wytze Algra op in die rol. Esther was al als beleidsmedewerker aan het samenwerkingsverband verbonden. Eerder vervulde zij deze rol al tijdelijk, als waarnemend directeur-bestuurder, na het vertrek van Willeke Doornbos, in september 2021. Esther is de afgelopen jaren actief betrokken geweest bij de lobby rondom de vereenvoudiging van de bekostiging van het gespecialiseerde onderwijs, én bij het traject ten aanzien van de Toekomstagenda.

Jan Houwing

Samen met Jan Houwing, directeur-bestuurder van het Samenwerkingsverband VO Groningen Stad, bedacht ze het vervolg op de Toekomstagenda PrO/VSO, in de context van de route naar inclusiever onderwijs. Met die koerswijziging vond ook een verbreding plaats, door ook de reguliere VO-schoolbesturen bij deze toekomstvisie te betrekken. Om het einde van het proces Toekomstagenda VSP/PrO, en de nieuwe start in het kader van de route naar inclusiever onderwijs te markeren, organiseerden beide directeur-bestuurders op 2 november jl. de Werkconferentie "route naar inclusiever onderwijs", in Hoogkerk, waarvoor ze alle Groningse VO-bestuurders uitnodigden. Flap en Houwing agendeerden op die werkconferentie hun bestuurlijke kadernota *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie*

Groningen. Beide directeur-bestuurders schreven deze kadernota, zoals eerder aangegeven, op basis van de landelijke routekaart inclusief onderwijs, de ondersteuningsplannen van de SWV'en, en de uitkomsten van het ontwikkeltraject toekomst gespecialiseerd onderwijs.

Op 2 november jl. lichtten Houwing en Flap samen de koerswijziging in het kader van de toekomstagenda toe. "Het streven is dat meer leerlingen samen naar school gaan. Daarbij gaat het niet *sec* om inclusief onderwijs, maar om *inclusiever* onderwijs. Met de uitgangspunten sluiten we aan bij de structuur die er nu is, en de regio's die er nu zijn. Alle regio's moeten een dekkend aanbod hebben", gaven Houwing en Flap aan. Beide directeuren

"Dit gaat niet alleen over PrO en VSO. Dit gaat over alle schoolbesturen, en over de aansluiting met het PO en het MBO. Het eigenaarschap en het primaat ligt bij de schoolbesturen in de regio; de samenwerkingsverbanden faciliteren het proces."

keken terug op het afgeronde traject Toekomstagenda gespecialiseerd onderwijs en gaven aan dat het doel van die Toekomstagenda was om te komen tot scenario's voor de toekomst van PrO/VSO in de provincie Groningen. Die bleken in de praktijk niet gemakkelijk te schetsen. Om die reden stellen beide directeur-bestuurders nu voor om het kleinschaliger aan te pakken, vanuit de (sub)regio's, in het kader van het streven naar inclusiever onderwijs, en niet langer te proberen om hoog over tot provinciale scenario's te komen. In plaats daarvan zou er gekozen moeten worden voor een ontwikkelingsgerichte benadering, vanuit de scholen en vanuit de regio's, van onderop. Volgens Flap en Houwing is men in de regio aan zet om een dekkend onderwijsaanbod te realiseren. "Als je andersom redeneert, verzand je in scenario's", waarschuwde Houwing.

"Zou er bij schoolbesturen niet meer sprake van samenwerking of overdracht moeten zijn op het gebied van PrO/VSO, ook in de context van leerlingdaling en het streven naar een dekkend aanbod, thuisnabij?"

"Dit gaat niet alleen over PrO en VSO", stelde Houwing: "Dit gaat over alle schoolbesturen, en de aansluiting met het PO en het vervolgonderwijs (met name MBO). Het eigenaarschap en het primaat ligt bij de schoolbesturen in de regio; de samenwerkingsverbanden faciliteren het proces." Volgens hem wordt er weliswaar toegewerkt naar inclusiever onderwijs, maar blijft er sprake van specialistisch onderwijs: "Schoolbesturen moeten de vraag stellen wat er nodig is. Die vraag moet van onderop komen, in plaats van dat er met een aanbod van bovenaf wordt gewerkt. Het gaat om een vraaggerichte aanpak voor specialistisch onderwijs." Het gaat er om het reguliere onderwijs inclusiever te maken, zo stelden Houwing en Flap gezamenlijk. Op de leidende uitgangspunten bij de ontwikkeling van inclusiever onderwijs wordt hierna dieper ingegaan. Flap en Houwing vroegen de

Groningse schoolbestuurders tijdens de werkconferentie om draagvlak voor hun kadernota, en om een expliciet akkoord op de uitgangspunten. Dat draagvlak en akkoord kregen ze, al werden er door de bestuurders ook een aantal kritische kanttekeningen geplaatst.

Zo werd er gesteld dat een dekkend aanbod weliswaar het doel is, maar wat te doen aan overlap, of omgekeerd, in het geval van geen optimale dekking? En wat moet er toch bovenregionaal geregeld worden? Belangrijk is om in het kader van de aanpak die bij deze route hoort, ook te identificeren wat de bovenregionale vraagstukken zijn, gaven Houwing en Flap aan. "Het gaat niet alleen om de weg van beneden naar boven, maar ook om die van boven naar beneden", zo stelde Houwing.

Verder werd er tijdens de werkconferentie aandacht gevraagd voor dalende leerlingaantallen: zou er daarom bij schoolbesturen niet meer sprake van samenwerking of overdracht moeten zijn op het gebied van PrO/VSO, ook in de context van het streven naar een dekkend aanbod, thuisnabij? Flap en Houwing gaven aan bewust de samenwerking en het overdragen in het kader van leerlingdaling niet benoemd te hebben in de bestuurlijke kadernota, omdat die op een natuurlijke wijze moet plaatsvinden, en in de praktijk ook al plaatsvindt.

Met het akkoord op de uitgangspunten is de kadernota nu te beschouwen als het *Ontwikkelingskader Inclusiever Onderwijs Groningen*, en daarmee als de Toekomstagenda.

Uitgangspunten inclusiever onderwijs

Bij de ontwikkeling van inclusiever onderwijs in de provincie Groningen zijn de volgende uitgangspunten leidend:

1. Primaat bij scholen en schoolbesturen

Eigenaarschap en zelfredzaamheid van schoolbesturen en scholen is het uitgangspunt bij de vormgeving en realisatie van inclusiever onderwijs, binnen de kaders van de gekozen bestuurlijke inrichting van de SWV'en.

2. Gezamenlijke en individuele opdracht

Elke school en elk schoolbestuur heeft de opdracht het onderwijs inclusiever te maken en draagt daaraan bij. Waar nodig in samenwerking met andere scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverband(en).

3. Subregionale dekking

In elke subregio is er een dekkend aanbod onderwijsondersteuning voor leerlingen uit de regio.

4. Noodzakelijke ondersteuning

Schoolbesturen en subregio's geven aan welke ondersteuning er nodig is van het SWV en het specialistisch onderwijs. Schoolbesturen en SWV'en faciliteren deze ondersteuning.

5. Leren van en met elkaar

Ervaringen en *best practices* worden subregionaal, interregionaal en provinciaal gedeeld en besproken.

6. Inrichting onderwijs

De uitstroomprofielen vervolgonderwijs, arbeid en dagbesteding zijn leidend bij de herinrichting van het onderwijs in de subregio's.

7. Afstemming en samenwerking met primair onderwijs en vervolgonderwijs

Doorlopende leer- en ontwikkelingslijnen worden gerealiseerd met het primair onderwijs en het vervolgonderwijs, met name met het MBO, in lokale, regionale en provinciale afstemming en samenwerking.

8. Samenwerking gemeenten

De samenwerking tussen het onderwijs en de gemeenten is geborgd in de werkagenda's van het subregionaal OOGO (*op overeenstemming gericht overleg*).

9. Bouwstenen toekomstagenda specialistisch onderwijs

De bouwstenen, zoals geformuleerd door de schoolbesturen gespecialiseerd onderwijs in de "Eindrapportage Toekomstagenda gespecialiseerd onderwijs (PrO en VSO) provincie Groningen", zijn ook uitgangspunt voor de ontwikkeling van inclusiever onderwijs. Deze bouwstenen werden al in het nieuwsbulletin van juli besproken.

10. Bovenregionale specialistische voorzieningen

De inrichting en afstemming voor een beperkt aantal nader te bepalen specialistische voorzieningen vindt plaats op provinciaal niveau. Dat geldt ook voor de positionering van onderwijscluster 1 en cluster 2. In en tussen beide SWV'en vindt afstemming hierover plaats.

11. Procesrol Samenwerkingsverbanden

De procesrol van de SWV'en in dit verband ziet er als volgt uit:

a) Afstemming

Afstemming naar aanleiding van provinciale afspraken over de doorgaande onderwijs- en ondersteuningslijnen PO-VO, VO-vervolg-onderwijs, VO-arbeidsmarkt en VO-dagbesteding.

b) Monitoring

Jaarlijks monitoren van en rapporteren over de procesvoortgang en het resultaat.

c) Organisatie

Het organiseren van de bestuurlijke afstemming.

Aanpak

Om inclusiever onderwijs in de provincie Groningen te kunnen realiseren, is een doordachte aanpak van belang. De schoolbesturen in elke subregio stellen daarom een eigen Plan van Aanpak op, met het oog op de realisatie van inclusiever onderwijs op de eigen scholen. Daarnaast stellen de schoolbesturen in van elke subregio op basis van de individuele plannen gezamenlijk een een Regionaal Plan van Aanpak op voor

de realisatie van inclusiever onderwijs in de eigen subregio. Zowel het schoolbestuurlijk plan van aanpak, als het regionale plan van aanpak worden opgesteld op basis van:

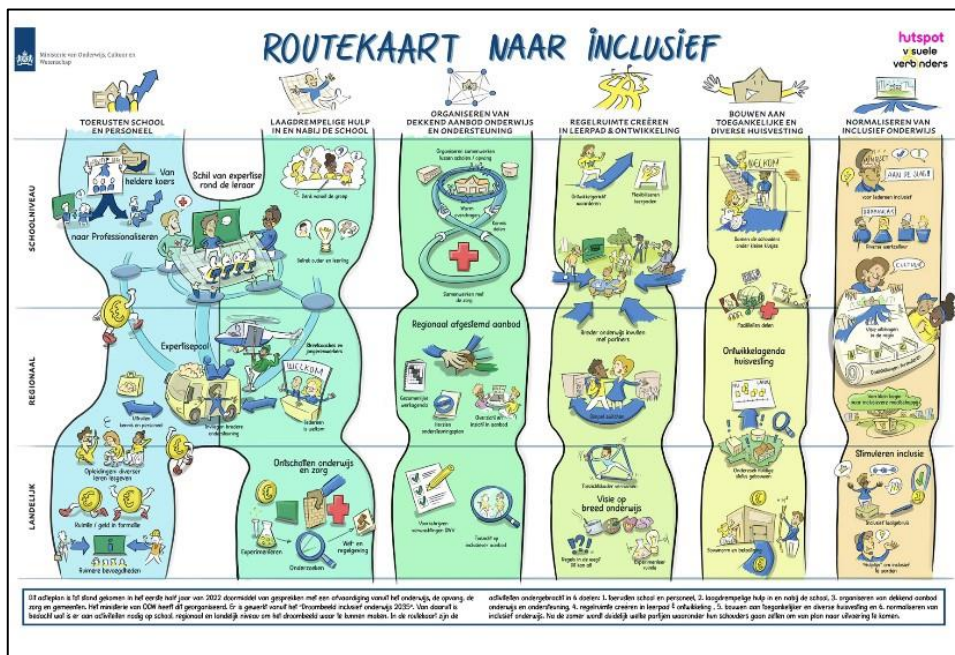
a) De landelijke routekaart op weg naar inclusiever onderwijs, die uitgaat van:

- Het toerusten van school en personeel;
- Laagdrempelige hulp in en nabij de school;
- Het organiseren van een dekkend aanbod onderwijs en ondersteuning;
- Het bouwen aan toegankelijke en diverse huisvesting;
- Het normaliseren van inclusief onderwijs.

b) Het schoolondersteuningsprofiel (SOP) en/of jaarplan en strategisch beleid van de school;

c) Het ondersteuningsplan van het SWV;

d) De bestuurlijke kadernota *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen*.

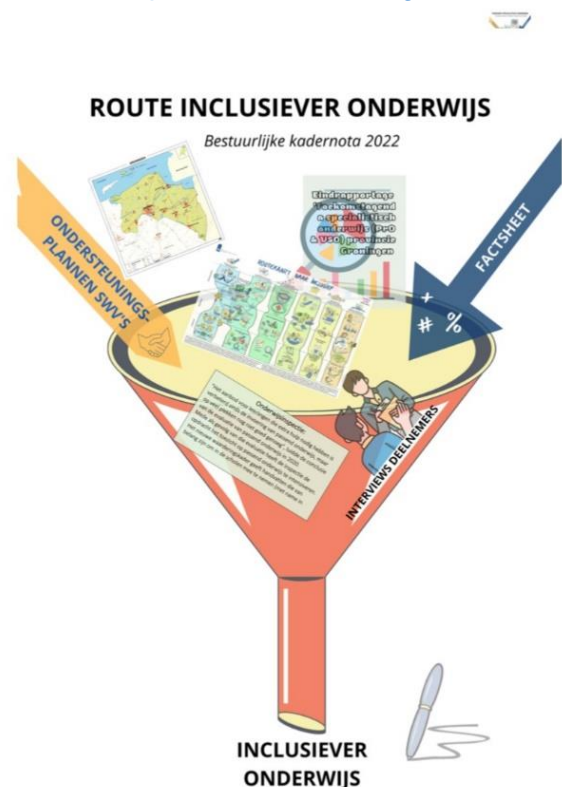

In deze kadernota wordt verder dieper ingegaan op monitoring en sturing van een en ander en het vervolg. De bestuurlijke kadernota *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen* kunt u opvragen bij de directie van uw school, of bij het schoolbestuur. Hetzelfde geldt voor de *Eindrapportage Toekomstagenda gespecialiseerd onderwijs (PrO en VSO) provincie Groningen*.

Informereren over voortgang

Met dit nieuwsbulletin hebben wij u willen informeren over de voortgang van het proces om te komen tot de gezamenlijke toekomstagenda gespecialiseerd onderwijs. In de bulletins hebben wij bovendien aandacht willen schenken aan goede voorbeelden die er in de dagelijkse praktijk van de scholen al zijn, op het gebied van o.a. toekomstbestendigheid en samenwerking, inclusiever onderwijs en kansengelijkheid. Nu de *Eindrapportage Toekomstagenda specialistisch onderwijs (PrO en VSO) provincie Groningen* is verschenen en in juni is vastgesteld door het bestuurlijk overleg van VSO, PrO en SWV'en, is bovengenoemd proces geëindigd. Met het vaststellen van de uitgangspunten van de bestuurlijke kadernota *Op weg naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen* in november door diezelfde besturen, én de bestuurders van het VO in de provincie Groningen, is er sprake van een nieuwe fase, die moet leiden tot (de implementatie

van) inclusiever onderwijs in de provincie Groningen. U kunt zowel de eindrapportage, als de bestuurlijke kadernota opvragen bij de directie van uw school, of bij het schoolbestuur. Dit vijfde nieuwsbulletin is het laatste nieuwsbulletin in het kader van de Toekomstagenda PrO/VSO provincie Groningen. Voor meer informatie over de route naar inclusiever onderwijs in de provincie Groningen, en de implementatie daarvan, kunt u terecht bij [Esther Flap](#) en/of [Jan Houwing](#).

COLOFON

Dit bulletin is een uitgave van de schoolbesturen VSO en PrO en de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs in de provincie Groningen. De redactie en de vormgeving van dit nieuwsbulletin werd verzorgd door [Tsjerk Bottema](#).